

Metodika

Blok 3

Moderní společnost ve válce

LEKCE

13

Škola za druhé světové války

CÍLOVÁ SKUPINA

ZŠ / 14–15 let

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

MEZIPŘEDMĚTOVÉ
VZTAHY

Občanská výchova

KLÍČOVÁ SLOVA

druhá světová válka /
trvání a změna /
každodennost
za války

Anotace lekce

Lekce se zabývá proměnou učiva matematiky a dějepisu v době protektorátu Čechy a Morava. Žáci analyzují dva písemné prameny. Slovní úloha je převzata ze cvičení HistoryLabu *Co se učíme kromě počítání?*. Druhým pramenem je úryvek z protektorátní učebnice dějepisu *Stručné dějiny říše: učebnice pro žactvo škol hlavních a nejvyššího stupně škol obecných* z roku 1943. Při analýze obou písemných pramenů žáci identifikují prvky nacistické ideologie ve školních učebnicích.

Badatelská otázka

Co se děti učily v době protektorátu Čechy a Morava?

Vzdělávací cíle

Obsah

— Žáci si vytvářejí konkrétní představu o protektorátním školství a charakterizují průnik nacistické ideologie do školních učebnic.

Historické myšlení: Trvání a změna

— Žáci rozpoznají průnik nacistické ideologie do textů školních učebnic matematiky a dějepisu a pojmenují její rysy.

Badatelské dovednosti

— Odhalujeme skrytý význam pramene.
— Hledáme klíčové detaily.

Vazba lekce na RVP ZV (2021)

D-9-7-05 / zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí

Základní zdroje

Zdroj 1

Počtení úloha (odpovídá dnešní 5. třídě ZŠ) z učebnice ***Aritmetika pro I. třídu středních škol***, Praha 1943, str. 110 (příklad je součástí cvičení HL: Co se učíme kromě počítání?)

název

<https://cviceni-test.historylab.now.sh/dev/co-se-ucime-krome-pocitani/#slide-form>

link

komentář

Slovní úloha je uvedena ve cvičení HL (Co se učíme kromě počítání?), které se zaměřuje na identifikaci nacistické propagandy ve slovní matematické úloze z učebnice pro žáky měšťanské školy. Zde s ní pracujeme obdobným způsobem, ale zjednodušeně, protože je propojena ještě s dalším textem. Při práci se žáci učí identifikovat prvky ideologie v textu.

Rozšiřující zdroj

Zdroj 3

<https://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/>

link

Zdroj 2

Úryvek z učebnice dějepisu *Stručné dějiny říše: učebnice pro žactvo škol hlavních a nejvyššího stupně škol obecných*, Praha, Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu 1943, str. 53–54

název

komentář

Shrnutí učiva o Francouzské revoluci z protektorátní učebnice dějepisu, v němž mohou žáci také identifikovat prvky nacistické propagandy. Názorně žáky navede na to, že se změny týkaly nejenom slovních úloh v matematice. Ideologie je zde o něco více skryta v textu.

Návrh postupu

 Fáze	 Popis	 Učitel	 Žák	 Komentáře
Fáze 1 15 minut	práce se zdrojem 1	<ul style="list-style-type: none"> • Uvede, že práce bude obtížná a bude potřeba soustředit se na texty. Prochází třídou a poskytuje pomoc, kde je třeba. • Zvolí-li variantu dvojice, přidá si 5 minut na shrnutí v celé třídě.	<ul style="list-style-type: none"> • Každý pracuje samostatně se zdrojem 1 a podle sebe vybírá dvě tvrzení dle zadání.	<ul style="list-style-type: none"> • Jde o celkově náročnou hodinu postavenou pouze na práci s texty. • V této části mohou žáci pracovat i ve dvojici v lavici. Pak mohou pracovat kratší dobu (10 minut) a v posledních 5 minutách pak porovnat v lavici. Lze pak přidat 5 minut na porovnání důležitosti záměrů v celé třídě.
Fáze 2 15 minut	práce se zdrojem 2	<ul style="list-style-type: none"> • Po zadání a případném dovysvětlení poskytuje pomoc, je-li třeba.	<ul style="list-style-type: none"> • Každý pracuje samostatně.	<ul style="list-style-type: none"> • Správná řešení: 1b; nepřirazeno nic; 2; 1a; 3; nepřirazeno nic; 1c.
Fáze 3 15 minut	vypracování odpovědi na badatelskou otázku	<ul style="list-style-type: none"> • Nechá žáky pracovat, je-li třeba, navede je na to, aby nezapomněli propojit oba zdroje, a že mohou od konkrétních příkladů v učebnicích zobecňovat, pojmenovávat určité rysy textu.	<ul style="list-style-type: none"> • Každý pracuje samostatně a vypracované odpovědi odevzdá.	<ul style="list-style-type: none"> • Na závěr hodiny s žáky zopakuje rysy nacistické ideologie.

Kritéria hodnocení

Základní úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žáci zaznamenají změnu v textech, nijak ji ale nekommentují, nevysvětlují.

Příklad odpovědi

Slovní úloha byla o Německu v minulosti. Žáci se učili, že před válkou se měly děti v Německu špatně. V dějepise se učili o Francouzské revoluci, ale podle toho, co si o tom myslí Německo.

Střední úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žáci zaznamenají změnu v textech, pokusí se ji interpretovat, ale nedůsledně, nedokonale, přibližně. Nedomáží využít oba zdroje.

Příklad odpovědi

V učebnicích jsou nacistické myšlenky. Autor matematické úlohy kritizuje Versaillskou mírovou smlouvu a její dopad na Německo. I ve druhé ukázce je vidět vliv nacismu. Třeba v tom popisování snahy Židů ovládnout svět.

Pokročilá úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žáci pojmenují prvky nacistické ideologie v obou textech, popíší je a interpretují.

Příklad odpovědi

Myšlenky nacismu pronikaly i do textů školních učebnic. V matematickém příkladu je negativní hodnocení podmínek Versaillské mírové smlouvy a jejího dopadu na ekonomiku Německa. Je jí připisována i podvýživa dětí v Německu v roce 1931. V textu o Francouzské revoluci jsou skryty typické prvky nacistické ideologie – vůdcovský princip jako správný (nejlepší muž svého národa vede), jsou zde odsuzováni Židé a přiznána nerovnost mezi lidmi jako přirozená a správná věc. Francouzská revoluce je vysvětlována podle současnosti, podle toho, co nacisté říkají v době protektorátu – rasová nerovnost, princip vůdce apod. *(text může být stručnější).*

Doporučená literatura

BRANDES, D.

Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945.

Praha: Prostor, 1999.

Metodika

Blok 3 / Moderní společnost ve válce

Lekce 13

Škola za druhé světové války

Autorka lekce (metodický a pracovní list):

Iva Vachková

Grafická úprava:

Hedvika Vilinger Člupná

Dílo podléhá licenci [Creative Commons CC BY-SA 4.0](#)

[Uveďte původ–Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.](#)

Všechny metodiky a pracovní listy jsou v elektronické podobě ke stažení na webových stránkách dejepisplus.npi.cz.

Rok vydání 2022

Národní pedagogický institut České republiky

www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky